

Exodus

Lekció: Mk. 4.1-20
Textus: 2Móz. 6.28-7.7

2005. febr. 20
Gazdagrét

„Én megkeményítem a fáraó szívét...”

A most olvasott versek bevezetőül szolgálnak az Ószövetség egyik legjobban ismert szakaszához, a egyiptomi tíz csapás elbeszéléséhez. Küszöbön már a szabadulás ideje Izrael számára. Az Úr meghallotta sóhajtozásukat a kemény szolgálat miatt, elhívta Mózeset, majd megújította bizonytalankodó követének az elhívását. Minden készen áll a szabadulásra, de a szabadulás nem történik meg kemény harc, a fáraó és Isten hatalmának összeütközése nélkül. Isten tíz csapással sújtja Egyiptomot, tíz súlyos és pusztító katasztrófával, mire végül a fáraó kész engedni az Úr hatalmának, és elbocsátja Izraelt.

Miért történik ez így? – kérdezi a mai ember. Miért a súlyos és pusztító csapások? Hogyan lehet, hogy Isten, a szeretet Istene ilyen rosszat hoz Egyiptom népére? Talán azoknak van igazuk, akik azt állítják, hogy az Ószövetség Istene kegyetlen, véres Isten, és a szeretet Istenével csak az Újszövetségben találkozunk? Túlléphetünk a tíz csapáson azzal, hogy mindez Jézus előtt történik, és ő az, akik felváltotta az Ószövetség kegyetlen és kemény Istenét?

E bevezető szakasz mintha még jobban megerősítené a fentihez hasonló véleményeket. Isten azt mondja, hogy „*Én azonban megkeményítem a fáraó szívét, és bár sok jelet és csodát teszek Egyiptom földjén, a fáraó nem hallgat rátok...*”. Hol itt az igazság? Isten megkeményíti a fáraó szívét, a fáraó nem hallgat Mózesre és Áronra, Isten követeire, aki ezért újabb és újabb csapásokkal sújtja az országot? Mit tehetett ezzel szemben a fáraó? Hogyan értsük, hogy Isten megkeményítette a szívét? Hol van itt Isten igazsága, és főként szeretete, amit elvárunk tőle? Ezekre a kérdésekre keressük a választ igénk alapján.

I. „Megkeményítem szívét” – az ítélet joga Istené

Amikor Istennek e sokakat megbotránkoztató kijelentését halljuk, szembe kell néznünk azzal, hogy kicsoda ő. Amikor azt mondjuk „Isten”, arról beszélünk, aki nem ember, nem egy közülünk, nem egyenlő velünk. Arról szólunk, aki minden létező életrehívója, aki a világ törvényeinek alkotója, és aki – a teremtés jogán – végül mindenek ítélője. Ő nem csak Izrael Istene, hanem Egyiptomé is, nem csak a fáraó Ura, hanem az egész teremtettségé. Ezért joga van így szólni: „*megkeményítem a fáraó szívét*”.

Továbbá nézzünk szembe azzal is, hogy valójában kiről is van szó. Még mielőtt a „szegény fáraó” és a „kegyetlen Isten” teljességgel hamis szereposztást kiosztanánk, gondoljuk meg, hogy mit szolgál a fáraó és mit az Úr. A fáraó az elnyomás és a halál szolgája. Embertelen körülmények között tart és dolgoztat egy egész népet, Izraelt, akinek fiúcsesemőit halálra ítélte. Gyermekek tömegének élete az ár a fáraó elnyomó birodalmi politikájáért, hatalmi törekvéseiért. Isten pedig, ezzel szemben, az életet, a szabadságot képviseli. És mi mégis hajlamosak vagyunk arra, hogy a fáraóval együttérezzünk, Istent pedig a vádlottak padjára ültessük: „*hogyan gondolja, hogy megkeményíti a fáraó szívét?*” Vajon miért tesszük ezt? Hogyan lehetséges, hogy ennyire nyilvánvalóan eltorzítjuk a valóságot?

Leleplez ez bennünket. Leleplezi azt a részünket, ami szeret Istennel szemben számonkérően fellépni. Rávilágít lelkünk elrejtett, vagy nem is annyira elrejtett zugaira, ahol alapvetően lázadunk Istennel szemben. Gyakran fel sem tűnik, hogy milyen visszás, amint a halál és a pusztulás képviselőjét felmentjük, Istent pedig vádoljuk. Ennek mélyében pedig az áll, hogy nem vagyunk készek elismerni, hogy „*Én vagyok az Úr*”, azaz nem engedjük át magunkat Istennek fenntartás nélkül. Háborúzunk vele, de kérdéseink és fenntartásaink nem valóságok, csak arra

szolgálnak, hogy belső ellenállásunkat palástolják. Mert az Úrral való megbékélt kapcsolatban feltétlenül elismerjük, hogy övé a kegyelem és az ítélet szabadsága, hogy Isten – Isten. Az ítélet joga Istené – és nem a miénk. Elismerjük, hogy joga van ítéletet tartani a halál szolgálja felett, az embereket megnyomorító és gyerekeket elpusztító birodalom irányítója felett. Elismerjük, hogy igaz és bölcs döntéseket hoz akkor is, amikor mi azt nem értjük.

Ez az alapállás persze csak azoktól várható el, akik életük egy pontján eljutottak oda, hogy Jézus Krisztusban megismerték Isten igazságát és szeretetét, valamint erre adott válaszukban fenntartás nélkül rábízták magukat az Úrra. Az iránta való feltétlen bizalomba beletartozik az is, hogy az ítélet jogát meghagyjuk neki. Ha pedig ezt nem tudjuk jó lélekkel és bizalommal Istenre bízni, át kell gondolnunk, vajon önmagunkat rábíztuk-e.

II. „Megkeményítem szívét” – A fáraó felelőssége

Még mielőtt bárki azt hinné, hogy az eddig elhangzottak csak arra szolgáltak, hogy egy – többek által – kifogásolt isteni tettet, a megkeményítést kivonjuk az emberi vizsgálat és megértés szándéka alól, térjünk rá ennek tartalmi kifejtésére. Igaz-e, hogy Isten abszolút döntéséről van szó, ami ellen a fáraó semmit sem tehetett, és ezáltal – lényegében – Isten azért ítélte meg őt és Egyiptomot, amit ő maga idézett elő?

Azt kell válaszoljunk erre a kérdésre, hogy nem igaz. Amit igénkben olvasunk, hogy Isten megkeményítette a fáraó szívét, ezen a ponton még nem egy végleges, visszavonhatatlan döntés. Ne tévesszük szem elől, hogy ez a rész egy bevezető a tíz csapás elbeszéléséhez, amely előrevetíti, hogy mi fog történni. Ugyanakkor a tíz csapás leírásában folyamatában láthatjuk, hogy mi történik a fáraóval, mit jelent a szív megkeményedése.

A Biblia akkor beszél kemény szívről, amikor valaki nem kész válaszolni Isten szavára, Isten üzenetére. Amikor egy személy nem fogadja be, talán már meg sem érti, amit Isten szólni kíván neki, akkor megkeményedett a szíve. Ez az állapot azonban nem feltétlenül végzetes, hiszen eljöhét az idő, amikor megbánja keménységét, azt, hogy Isten számára nem volt elérhető, és visszafordul hozzá.

Az egyiptomi csapások visszatérő motívuma, hogy a fáraó – még ha a csapás után ígéretet is tesz Izrael elbocsátására – a csapás elmúltával visszavonja azt, megkeményíti szívét. Az első öt csapás után csak a fáraóról mondja a Szentírás, hogy konok vagy kemény maradt a szíve és nem hallgatott Mózesre és Áronra, Isten követekre. Ő keményíti meg saját szívét. A megkeményítésnek először csak a hatodik csapás után lesz az alanya Isten (9.12), ekkor olvassuk először, hogy Isten megkeményítette a fáraó szívét. Az is figyelemreméltó, hogy a hetedik csapás után a megkeményedésnek már egyszer sem lesz alanya a fáraó. Itt még azt olvassuk: „*Látva a fáraó, hogy megszűnt az eső, a jég és a mennydörgés, visszaesett vétkébe, és konok maradt a szíve neki is, meg szolgálának is. Megkeményedett a fáraó szíve, és nem bocsátotta el Izrael fiait – ahogyan megmondta az Úr Mózes által.*” Innentől azonban mindig Isten a megkeményítés alanya. Mire enged ez a nyelvhasználat következteni?

Arra, hogy a fáraó felelős azért, hogy megkeményítette a szívét. Lehetősége lett volna engedni az Úrnak, de nem tette. Hogy ez így van, arra mutat, amit a fáraó szolgáliról olvashatunk a tíz csapás elbeszélésében. A szolgák szíve, a fáraóéval együtt, konok maradt (9.34, 10.1), de mégis eljött az a pont, amikor – a fáraóval ellentétben – meglágyultak és készek lettek volna engedni Istennek. Megkérdezték a fáraót: „*Meddig lesz még vesztünkre ez az ember? Bocsásd el ezeket az embereket, hogy szolgálhassanak Istenünknek, az Úrnak! Nem veszed észre, hogy pusztulóban van Egyiptom?*”

Mi Isten szerepe és mi a fáraóé a megkeményedésben? Kálvin János a következőt írta: „*A szív keménysége az ember bűne, a szív megkeményítése Isten ítélete.*” Azaz a szív, amely elutasítja Isten szavát, vergődik, szenved, mert tudja, hogy nem jó, amit tesz és egy kicsit megkérgesedik. De Isten újra szólítja, és másodszor már könnyebben mond nemet Isten szavára. Harmadszor már

gondolkodás nélkül elutasítja, amit Isten kér, negyedszer más meg sem hallja a hívását... A megkeményedett szívű ember maga választotta azt, amit végül Isten – ítéletként – beteljesít rajta: ő maga keményíti meg szívét.

Ezzel találta magát szemben Jézus Krisztus is. Nem azért beszélt példázatokban, hogy egyesek ne értsék őt meg. A példázat szerepe, hogy felszínre hozza azt a megosztottságot, ami korábban kialakult körülötte. Egyesek hittek benne, mások meg azt mondták, hogy ördög van benne. Hiába látták a jeleket, a csodákat, a fáraóhoz hasonlóan nem hittek. Aki előre elhatározta, hogy nem hisz, hogy nem válaszol Jézusnak, aki újra és újra megkeményíti magát valamiben, amiről egyértelműen szól hozzá az Úr, azon beteljesedik, amit Jézus így fogalmaz meg: „...*akik néznek, nézzenek ugyan, de ne lássanak, és akik hallanak, halljanak ugyan, de ne értsenek, hogy meg ne térjenek, és bűneik meg be bocsáttassanak.*” (Mk. 4.12)

És itt idéznem kell egy zsoltárt, ami figyelmeztetés és intés mindannyiunk számára: „*Most, amikor halljátok szavát, ne keményítsétek meg szíveteket...*” (Zsolt. 95.8) Isten Szentlelke tudja ebben a pillanatban személyessé tenni számunkra mindazt, amit a fáraó megkeményedéséről tanultunk. Ha többször hallottuk már, hogy Isten arra hív, engedjük át az életünket neki, de nem tettük – tegyük meg most. Ha valamivel kapcsolatban intett bennünket az Úr, ha valamit megítélt az életünkben, de mi elhessegettük magunktól az ő szavát – ne játsszunk vele, hanem hálával, hogy újból halljuk hangját, engedelmeskedjünk neki. Ha tudjuk, hogy rólunk van szó, és mégis kívülvalónak érezzük magunkat, mert már annyira megkeményedett a szívünk – kezd el keresni őt, kiált és könyörögj hozzá, kérd, hogy könyörüljön meg rajtad és lágyítsa meg szíved, nehogy a magad választotta ítélet teljesebben be rajtad!

III. „Megkeményítem szívét” – Isten dicsősége

Miközben láttuk tehát, hogy a fáraó felelős döntéséért, a történet egésze Isten dicsőségét szolgálja. A fáraó ellenáll az Úrnak, de ellenállása annál nagyobb dicsőséget szerez Istennek. Minden ellenállás után még félelmetesebb jelben, csodában, azaz csapásban mutatja meg Isten a hatalmát egészen addig, amíg „*megtudják az egyiptomiak, hogy én vagyok az Úr...*”. A szív megkeményítése Isten dicsőségét szolgálja hát, valamint azt, hogy Egyiptom is megismeri az ő nevét. És valóban: ha a fáraó az első szóra elengedi Izraelt, Isten nem ismerszik meg élet és halál Uraként, és az egyiptomiak semmit sem tudnak meg arról, hogy ki tartja kezében a világ dolgait. Ahol a káosz és a halál erői ellenállnak Istennek, még ha hosszan tartóan is szembeszállnak vele, ott annál világosabban ragyog fel az Úr hatalma és nagysága. A fáraó szívének megkeményedése és megkeményítése Isten céljait szolgálja. Isten ellen fordul – de éppen lázadásában és ellenségeskedésében Isten céljait teljesíti be. Ez is benne van a kifejezésben, hogy Isten megkeményítette a fáraó szívét.

Ez pedig ugyanakkor vígasztalás és bátorítás Isten követeinek, Mózesnek és Áronnak. Erről a vígasztalásról írja találóan Kálvin: „*Isten szilárdsággal fegyverezte fel szolgája szívét, hogy bátran ellenálljon a zsarnok gonoszságának, és emlékezteti őt arra, hogy a megoldást a kezében tartja.*” Hányszor és hányszor meghátrálhattak volna, elcsüggedhettek volna, látván, hogy a fáraó, amikor látszólag már enged, végül mindig visszavonja szavát. De nem éri őket váratlanul a fáraó ellenkezése, és nem gondolják többet, hogy elhagyta őket az Úr. Végigviszik kemény harcukat, tudván, minden az Úr ügyét szolgálja.

„*Én azonban megkeményítem a fáraó szívét...*” – mondja az Úr, és ezzel megvizsgált bennünket. Megvizsgált, hogy vajon rábíztuk-e magunkat teljesen – kezébe engedtük még az ítéletet is? Megvizsgált, hogy kész-e a szívünk válaszolni neki, elérhetőek, formálhatóak vagyunk-e még Isten előtt? Végül megkérdezi, hogy szembetalálva magunkat a gonosz bármilyen hatalmával ebben a világban, hisszük-e, hogy mindez az ő dicsőségét szolgálja és vígasztalást veszünk-e ebben?

Ámen!